

B I L J E Š K A O P O L O Ž A J U I M E N I Č K O G S U B -
J E K T A U H R V A T S K O M I L I S R P S K O M I
E N G L E S K O M J E Z I K U

Položaj imeničkog subjekta u hrvatskom ili srpskom i engleskom jeziku razmatra se isključivo s obzirom na njegovo namještanje prema predikatu. Prvo se raspravlja o osnovnim značajkama namještanja imeničkog subjekta u svakom jeziku zasebno, a potom se navode kontrastivni podaci koji se temelje na uzorku od 569 imeničkih subjekata u hrvatskom ili srpskom jeziku, koji su u svim slučajevima prevedeni na engleski jezik imeničkim subjektom. Uzorak je uzet iz djela suvremene hrvatske i srpske umjetničke proze i njihovih prijevoda na engleski jezik.

1.

Položaj imeničkog subjekta u hrvatskom ili srpskom (hs.) i engleskom (e.) jeziku razmatra se u ovom članku u dosta općim crtama i podliježe nizu ograničenja. Članak se isključivo bavi položajem subjekta koji se očituje imenicom, a javlja se u potvrđnim ili niječnim rečenicama. Uz to, taj se položaj razmatra isključivo u odnosu na javljanje subjekta u dvije temeljne pozicije, ispredpredikatskoj i izapredikatskoj, dok se njegov odnos prema drugim elementima u rečenici ne uzima u obzir.

U razmatranju se prvo zasebno ukazuje na neke značajke namještanja imeničkog subjekta u hs. i e. jeziku, a potom se vrši kontrastivno uspoređivanje položaja toga subjekta u dvama jezicima. Kontrastivno se pak razmatranje temelji na korpusu od 569 javljanja imeničkog subjekta 1) u hs. jeziku i njegovih isto tako 569 prijevodnih ekvivalenata u e. jeziku, od kojih su svi takodjer predstavljeni imeničkim subjektom. Uzorak 2) na kojem se temelji naše razmatranje ekscerpiran je za jedno

1) Iako je korpus isuviše malen za šira kontrastivna uopćavanja, brojčani podaci koji se navode u 4. dijelu ovog članka mogu korisno poslužiti kao polazište za daljnja istraživanja.

2) Potpuniji podaci o uzorku dani su u bilješci broj 15.

drugo istraživanje, ali smo smatrali da on također može pružiti korisne pokazatelje i pri usporedjivanju položaja imeničkog subjekta u hs. i e. jeziku.

2.

Dobro je znana činjenica da hs. jezik ima veoma izražene morfološke kategorije koje dozvoljavaju veliku fleksibilnost u rasporedjivanju rečeničnih elemenata. I imenički subjekt, shodno tome, može zauzimati različite položaje koji su, u velikoj mjeri, uvjetovani tematskim značenjem 3) koje se rečenicom izražava. U slučajevima kad subjekt predstavlja temu, tj. staru osnovu na koju se nadovezuje novi dio obavijesti, rema, opća je sklonost subjekta da se namješta prema početku rečenice, obično u ispredglagolski položaj (1.a). Tada se zapravo može govoriti o stilski neobilježenom ili neutralnom redu riječi 4), koji se može predočiti shemom S - P, jer se u takvim slučajevima poklapa redosljed tematskih i sintaktičkih elemenata u rečeničnoj raščlambi. S druge strane, kad je subjekt nositelj nove obavijesti ili reme (1.b), on se pomiče prema kraju rečenice, u izapredikatski položaj, a redosljed tematskih i sintaktičkih elemenata se ne poklapa, pa se tu onda može govoriti o stilski obilježenom redu riječi.

1.a. Vojnici su oslobodili zarobljenike. 5)

b. Zarobljenike su oslobodili vojnici.

U rečenici (1.a), zavisno od konteksta i rečeničkog naglaska, tema je "vojnici" (S), a rema "su oslobodili zarobljenike"(P-0) ili "zarobljenike" (0), dok je u rečenici (1.b) tema "zaroblje-

---

3) Naziv "tematsko značenje" preuzeli smo od britanskog lingvиста G. Leecha (v. Geoffrey Leech, *Semantics*, Penguin Books, Harmondsworth, 1974, str. 22-23), dok drugi jezikoslovci koriste naziv "komunikacijska struktura rečenice", "obavijesno ustrojstvo rečenice" i sl.

4) Usp. E. Barić i dr., *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 1979, str. 454.

5) U ilustrativnim primjerima subjekt je potertan punom, a predikat isprekidanom crtom.

nike su oslobodili" (O-P), a rema "vojnici" (S). 6) Dakako, ova-
kvo tumačenje različitog namještanja imeničkog subjekta u veli-
koj je mjeri pojednostavljeno jer, očigledno, i drugi činitelji
takodjer djeluju u prilog odabira jedne ili druge pozicije. Se-
mantička priroda predikatnog glagola 7) ima nedvojbeno značaj-
nog upliva na razmještanje subjekta i predikata, a, isto tako,
čini se da je od stanovitog značenja i inicijalni element u re-
čenici. Izgleda, npr., da javljanje priloške oznake mjesta na
početku rečenice, bar kod nekih glagola, snažno djeluje u prav-
cu odabira reda riječi P-S (2.a, 3.a), dok je red riječi S-P u
takvim slučajevima (2.b, 3.b) često u najmanju ruku neobičan.

2.a. Do našeg stola sjede njemački vojnici.

b. Do našeg stola njemački vojnici sjede.

3.a. Na katu iznad konzula čula se neprestana lupa.

b. ?Na katu iznad konzula neprestana lupa se čula.

Red riječi P-S, po svemu sudeći, uobičajen je i u rečenicama ko-
je sadržavaju glagol "pojavljivanja na sceni", 8) npr. javiti
se, javljati se (4.a), nastati (5.a), nastupiti, pojavit se
i sl., dok je obrnuti red riječi (4.b, 5.b) često sasvim neobičan.

---

6) Za rečenicu (1.a) pitanje bi glasilo: "Što su učinili vojnici?"
ili "Koga su oslobodili vojnici?", dok bi se za rečenicu (1.b)
pitalo: "Tko je oslobodio zarobljenike?"

7) Usp. npr. Ljiljana Bibović, "On the Word Order of Subject and
Predicate in English and Serbo-Croatian from the Point of View
of Functional Sentence Perspective", in R. Filipović (ed.),
The Yugoslav Serbo-Croatian - English Contrastive Project,
Reports, 5, Institute of Linguistics, Zagreb, 1971, str. 5; Josip
Silić, "The Basic, or Grammatical, Word Order in the Croatian
Literary Language", in R. Filipović (ed.), Contrastive Analysis
of English and Serbo-Croatian, II, Institute of Linguistics,
Faculty of Philosophy, University of Zagreb, Zagreb, 1978, str.
357.

8) Vidi Ljiljana Bibović, op. cit., str. 5. Treba, međutim, dodati
da ni rečenice s redom riječi S-P nisu ni u kojem slučaju
rijetke. Usp.: Sunce se baš pojavilo na obzorju.

U ovakvim slučajevima razlaganje tematskog značenja rečenice na temu i remu često je nemoguće provesti jer takve rečenice pretežno u cjelini predstavljaju remu i odgovaraju na pitanje: Što se događa? Što se dogodilo?

4.a. Javlja se potpuna slabost živaca jednog u stvari pregaženog čovjeka.

b. ?Potpuna slabost živaca jednog u stvari pregaženog čovjeka se javlja.

5.a. Nastala je iznenadna kriza.

b. Izenadna kriza je nastala.

Nadalje, red riječi P-S (6.a,7.a) osobito je svojstven egzistencijalnim rečenicama gdje zapravo predstavlja normalan raspored ovih dvaju rečeničnih elemenata (6.b,7.b).

6.a. Bilo je nekakvo suho, prašnjavo proljeće.

b. Nekakvo suho prašnjavo proljeće je bilo.

7.a. Ima ipak jedan posjetilac s kojim on duže i prisnije razgovara.

b. Jedan posjetilac ipak ima s kojim on duže i prisnije razgovara.

Potrebno je još naglasiti da se u hs. jeziku još dosta sreće i red riječi p - S - P, osobito u zavisnim rečenicama (8), zbog dobro poznate činjenice da se enklitika, u ovom slučaju glagolska, probija na drugo mjesto u rečenici.

8. Nikad nitko nije izračunao koliko je sunčanih sati priroda uskratila ovom gradu.

Ovakve slučajeve, međjutim, u našem razmatranju nismo posebno izdvojili, već smo ih svrstali među rečenice koje imaju red riječi S-P.

3.

U e. jeziku red riječi je, zbog slabo izraženih morfoloških pokazatelja, vrlo ustaljen i predstavlja najvažnije sredstvo iskazivanja sintaktičkih odnosa u rečenici. U potvrdnim i niječnim rečenicama redovito je zastupljen red riječi S-P, dok je

red riječi P-S ograničen na mali broj struktura koje su, uz to, dosta slabe učestalosti. Najvažnija jezična sredstva koja se koriste za namještanje subjekta u izapredikatski položaj jesu: 1. upotreba uvodnog there, 2. upotreba priloške oznake mjesta ili, rjeđe, vremena u inicijalnoj poziciji, 3. upotreba oblika na -ing ili prošlog participijs u početnom položaju u rečenici, 4. upotreba pridjeva u inicijalnoj poziciji, 5. upotreba negativne riječi ili izraza na početku rečenice i 6. upotreba konstrukcije it+be ... that.

Konstrukcija s uvodnim there⁹⁾ ograničena je na mali broj neprijelaznih glagola uz koje se pretežno javlja subjekt sa semantičkim obilježjem "neodredjen". Takvi glagoli obično označavaju stanje, pojavljivanje i kretanje. Treba, međutim, naglasiti da je konstrukcija s uvodnim there, osim uz glagol be, veoma rijetka i da je uglavnom svojstvena književnom stilu izražavanja. Glagoli koji se nešto češće sreću s uvodnim there jesu: appear, arise, arrive, be (9), come (10), emerge (11), exist (12), flow, follow (13), lie, lurk, occur (14), remain, ride (15), rise, seem i sit. U rečenicama pak koje počinju priloškom oznakom mjesta, kao što je to npr. slučaj u primjerima (12, 14 i 15), uvodno se there može izostaviti (10) uz zadržavanje inverzije, pa se onda zapravo radi o konstrukciji koja je predložena u primjerima (16-25).

9. From the road there was no view of the beach.¹¹⁾

10. As he said this there came to him the thought of what Roberta would think if she could hear him.

9) Ovakvo there ima dosta formalnih obilježja po kojima mu se može pripisati subjekatska funkcija u rečenici. Usp. Randolph Quirk i dr., A Grammar of Contemporary English, Longman, London, 1972, str. 958.

10) *Ibid.*, str. 960.

11) Navedeni ilustrativni primjeri uglavnom potječu iz djela suvremene britanske i američke proze i posebno su prikupljeni za ovu priliku. Gdje koji primjer, međutim, uzet je i iz citirane lingvističke literature.

11. And at that moment, from a door in the rear, there emerged a tall, slim and rather pale-faced woman of about thirty-eight or forty.
12. But inside the quiet young scholar there existed a second unsuspected personality.
13. There follows a series of what are called Standing Orders.
14. One day in the midst of Gloria's illness there occurred a curious incident that puzzled Miss McGovern.
15. In front of the carriage there rode two men in magnificent uniforms.

Inverzija zbog upotrebe priloške oznake mjesta na početku rečenice također je moguća uz stanovit broj glagola, koji su zapravo istovjetni s onima koji se javljaju u konstrukciji s uvodnim there. To su sve u biti glagoli koji semantički također označavaju stanje, pojavljivanje i kretanje, a nešto učestalije se javljaju slijedeći: appear (16), arise, arrive, be (17), begin (18), come (19), creep, emerge, float, go, grow (20), hang (21), lie (22), live, loom, march, proceed, recede, rest, ride (23), rise, roll, run, sit (24) i stand (25). Izaglagojsko namještanje subjekta najučestalije je uz glagole be, come, hang, lie i stand, dok se ostali glagoli znatno rjeđe sreću u ovoj konstrukciji. U ovakvim sklopovima moguća je još i upotreba i prijelaznih glagola u pasivu (27), no takva konstrukcija uglavnom je svojstvena znanstvenom stilu izražavanja. Priloška oznaka kojom zapčinje rečenica obično je, mada ne i isključivo, predstavljena prijedložnim skupom koji označava izvorište ili mjesto, a znatno rjeđe odredište. Izvorište se najčešće izražava prijedlogom from, a znatno rjeđe prijedlogom out ili off, dok se za određivanje mjesta obično koriste prijedlozi on, at, in i behind, a gdjekad, dakako, i drugi prijedlozi sa značenjem lokacije. I priloška oznaka vremena može također biti uzrokom inverzije, no takvi su slučajevi rijetki i obično su svojstveni priložima then (18) i soon (26).

16. In the driving mirror appeared a black saloon with a small lighted sign on the front - 'Police'.
17. Inside it were two florins and a ten shilling note.
18. Then begins the process of translation.

19. From the open door of a room came the sociable sound of voices.
20. At the back of it grew a small plantation of pineapples and a group of papaya trees.
21. On the walls hung photographs of works dances and works football and cricket teams.
22. In a crevice of the rock lay a pile of bones.
23. Ahead of the wagons rode the derbied and scarfed sixty-seven-year-old Chicken George.
24. Next to him sat a woman with a red face and untidy grey hair, writing a telegram.
25. Behind them stood several beautiful young women, dressed in the latest fashion.
26. Soon came a series of alliances that marked a triumph over long years of distrust.
27. On the horizontal axis are plotted the values of the appropriate unknown quantities or random variable.

Namještanje subjekta u izapredikatski položaj javlja se i u konstrukcijama u kojima glavni glagol iz predikata, koji je u trajnom ili pasivnom obliku, zauzima inicijalnu poziciju 12), nakon čega slijedi obično priloške oznake te pomoćni glagol i subjekt. Ova konstrukcija, po svemu sudeći, uglavnom je svojstvena znanstvenom stilu izražavanja i rijetko se sreće u tekstovima umjetničke proze. Od relativno malog broja glagola koji se javljaju u ovoj konstrukciji, glagoli associate, contain, give, include (28), involve, list (29) i show pretežno se javljaju u -ed obliku, dok su u -ing obliku učestaliji sit (30), hang i follow (31).

28. Included among the exercises are questions set originally by the institutions shown below.
29. Listed below are some of the areas of technology where impressive strides in technology have been made.

---

12) Za potpunije podatke o toj konstrukciji v. V. E. Ševjakova, Aktual'noe členenie predloženiija, Nauka, Moskva, 1976, str. 28-29.

30. Sitting at the command post at the large garden table was her mother.
31. Following each chapter are selected readings which supplement and expand upon text matter.

Izapredikatski položaj subjekta očituje se također i u konstrukcijama u kojima se u incijalnom položaju javlja pridjev ili prijedložni skup koji je bliskoznačan pridjevu, a predikat je predstavljen glagolom be. Pridjevi uz koje se javlja inverzija obično su višesložni, a iza njih se često javlja prijedložni skup ili prilog. Među takve pridjeve spadaju available, basic, essential (32), foremost, fundamental, implicit, important i prominent (33), dok se od prijedložnih skupova mogu spomenuti samo dva: of (equal, some, great) importance (34) i of particular (special) interest. Ova je konstrukcija formalno slična onoj koja je ilustrirana u primjerima (28-31) i također je pretežno svojstvena znanstvenom stilu izražavanja.

32. Essential here is the genuine belief by company employees in the importance of good quality.
33. Prominent among these are the vendors on whom the company depends for meeting the quality required in purchased materials.
34. Also of importance is the proper training of the inspectors and operators in the use and meaning of sampling.

Da upotreba negativne riječi ili skupa riječi na početku rečenice može uzrokovati inverziju, dobro je poznata činjenica koju nije potrebno potanje obrazlagati. U ovakvim slučajevima radi se obično o redu riječi p - S - P, a od negativnih izraza koji uzrokuju takvu inverziju mogu se spomenuti slijedeći: at no time, for no sooner ... than, hardly, never (again, before) (35), not until, only, rarely, scarcely, seldom, under no circumstances, nowhere (36) i dr. 13)

---

13) *Usp. Geoffrey Leech and Jan Svartvik, A Communicative Grammar of English, Longman, London, 1975, str. 179 i 247.*

35. Never before had Joan seen so much misery in anyone's face.
36. Nowhere in the world was there land like this.

Dobro poznato sredstvo prebacivanja subjekta (37.a) u izaglagolski položaj jest i konstrukcija it+be...that (37.b), koja se i inače koristi za isticanje drugih rečeničnih elemenata. S obzirom da je ova konstrukcija temeljito opisana u standardnim gramatičkim priručnicima 14), na njoj se nije ovdje posebno posebno zadržavati.

37. a. These special properties of sound are the subject of the present chapter.
b. It is these special properties of sound that are the subject of the present chapter.

Navedenih šest mogućnosti izapredikatskog namještanja imeničkog subjekta u e. jeziku detaljnije su popisane i obrazložene zbog kasnijeg kontrastivnog razmatranja na osnovi usporedjivanja hs. izvornog teksta i njegova prijevoda na e. jezik. Dakako, jedno od važnih sredstava prebacivanja subjekta u izapredikatsku poziciju jest i upotreba pasiva, no kako u tom slučaju dolazi do promjene sintaktičke funkcije, taj jezični proces nismo posebno spominjali u našem razmatranju.

4.

Sličnosti i razlike u namještanju imeničkog subjekta u hs. i e. jeziku mogu se ilustrirati podacima koji se temelje na analizi izvornog teksta i njegova prijevoda na e. jezik. 15)

14) Vidi npr. *Randolph Quirk i dr., op.cit., str.951.*

15) Kao što je već spomenuto, korpus je ekscerpiran za druge svrhe, ali je dodatno iskorišten i u ovom razmatranju. Primjeri za analizu uzeti su iz slijedećih izvora:

1. Ivo Andrić, *Travnička hronika*, Svjetslost, Sarajevo, 1951, str.5-17. Ivo Andrić, *Bosnian Story*, translated by Kenneth Johnstone, Lincolns-Praguer Publishers Ltd, London, 1961, str.13-26. (I.A.)
2. Erih Koš, *Imena*, Branko Djonović, Beograd, 1964, str.15-46, Erih Koš, *Names*, translated by Lovett F. Edwards, Harcourt, Brace & World, Inc., New York, 1966, str.3-39. (E.K.)

Za naše razmatranje ukupno je uzeto 698 javljanja hs. imeničkog subjekta i njegovih prijevodnih ekvivalenata u e. jeziku. Od toga ukupnog broja, međutim, uzeti su u obzir samo oni slučajevi gdje je hs. imenički subjekt preveden na e. jezik imeničkim subjektom, tj. ukupno 569 slučajeva (16), dok je 129 imeničkih subjekata koji su na e. jezik prevedeni kojom drugom konstrukcijom isključeno iz daljnjeg razmatranja. Od ukupno 569 javljanja imeničkog subjekta u hs. jeziku bilo ih je 355 (62,39%) u ispredpredikatskoj poziciji (17), a 214 (37,61%) u izapredikatskoj poziciji. Pri ovom odbrojanju nije uzeto u obzir javljanje imeničkog subjekta u upitnim rečenicama, već se podaci odnose samo na potvrdne i niječne rečenice. U prevedenom tekstu, naravno, ovaj je odnos znatno drukčiji: u 490 slučajeva (86,12%) imenički subjekt javlja se u ispredpredikatskom položaju, a u 79 slučajeva (13,88%) u izapredikatskom položaju. Ovi podaci, bez obzira na sitnost uzorka, u dovoljnoj mjeri predočavaju opće tendencije koje su prisutne pri namještanju imeničkog subjekta u dvama jezicima.

... 3. *Slavko Kolar, "Luda kuća", u knjizi Divan užas i druge pripovijetke iz građanskog života, Matica Hrvatska, Zagreb, 1971, str. 471-485. Slavko Kolar, "Mad House", translated by Celia Williams, in The Bridge, 23-24, The Association of Croatian Writers, Zagreb, 1970, str. 11-20.*

(S.K.)

4. *Miroslav Krleža, "Vražji otok", Novela, NZH, Zagreb, 1948, str. 345-357. Miroslav Krleža, "Devil's Island", translated by Bob Whyte, in M. Krleža, The Cricket Beneath the Waterfall and Other Stories, edited by B. Lenski, The Vanguard Press, Inc., New York, 1972, str. 69-80.*

(M.K.)

Inicijali u zagradama predstavljaju skraćenice kojim će se označavati primjeri uzeti iz svakog pojedinih izvora. Stranica izvornika odvajati će se dvotočkom od stranice prijevoda.

16) *To zapravo znači da je 81,52% hs. imeničkih subjekata prevedeno na e. jezik imeničkim subjektom, dok je u 18,48% slučajeva odabrana kakva druga konstrukcija.*

17) *Rečenice s redom riječi p - S - P također su svrstane u ovu kategoriju.*

Kada se javlja u ispredpredikatskoj poziciji, hs. imenički subjekt normalno ima svoj e. prijevodni ekvivalent u istoj relati- vnoj poziciji. Naime, od ukupno 355 hs. imeničkih subjekata u predglagolskom položaju (38.a-41.a) ukupno 353 imaju kao svoj prijevodni ekvivalent e. imenički subjekt u istom položaju (38.b-41.b), a u svega dva slučaja e. prijevodni ekvivalent ima izaglagolski položaj (42.a,b). Dapače, ovdje je zanimljivo pri- mjetiti da se upravo hs. imenički subjekt u ispredpredikats- kom položaju u veoma visokom postotku (18) prevodi e. imeničkim subjektom.

38. a. Tada bolesnik zaboravlja i svoje vlastito ime.
b. Then the sufferer forgets even his own name. (E.K.36:27)¹⁹
39. a. Konobarica nam donosi pečenje i pivo.
b. The waitress brings us roast pork and beer. (S.K.479:16)
40. a. Srce mi je silno udaralo od uzbuđenja.
b. My heart was beating fast from the excitement.
(E.K.42:34)
41. a. Još otkako su se Turci povukli iz Madjarske, odnosi izmedju Turaka i kršćana bivali su sve teži.
b. Ever since the Turks had withdrawn from Hungary, relations between Moslems and Christians had grown steadily worse. (I.A.12:20)

---

18) Od ukupno 406 javljanja hs. imeničkog subjekta u predgla- golskom položaju 355 je prevedeno na e. jezik imeničkim su- bjektom (87,44%), a 51 kojim drugim oblikom (12,56%), uklju- čujući i zamjenicu u službi subjekta.

19) Kao što je već rečeno (bilješka 15), velika slova označava- ju izvor odakle pojedini primjer potječe, broj ispred dvo- točke označava stranicu izvornog teksta, a broj iza dvotoč- ke stranicu prijevoda. Primjeri su u većini slučajeva pri- lagodjeni za citiranje, a ekavski primjeri k tome su još i ijekavizirani, no izvor se ipak navodi da bi zainteresirani čitalac mogao provjeriti kako pojedina rečenica izgleda u izvornom obliku.

42. a. Kroz plave oblake dima konobarice pronose
pune i prazne litre, zdjele iz kojih se puši
pečenje, tanjure i čaše...
- b. Through the blue clouds of smoke come waitresses
carrying full and empty bottles, dishes of
steaming roast meat, plates and glasses... (S.K.478:16)

Iako je situacija pri prevodjenju hs. imeničkog subjekta u ispredpredikatskom položaju dosta jednostavna, prevodjenje subjekta koji se nalazi u izapredikatskom položaju znatno je složenije. S obzirom da pri prevodjenju postoji izražena tendencija da se sačuva izvorno tematsko značenje koje ovakva pozicija subjekta nosi, razumljivo je što je u ovakvim slučajevima prevodjenje e. imeničkim subjektom nešto slabije izraženo (20), jer se u tu svrhu, osim reda riječi, koriste i druga sredstva kojim e. jezik raspolaže. (21) Naravno, poklapanje položaja imeničkog subjekta u izvorniku i prijevodu u ovakvim je slučajevima daleko manje. Tako je od ukupno 214 hs. imeničkih subjekata u izaglagolskom položaju samo 77 (35,98%) prevedeno e. imeničkim subjektom u istom položaju, dok se u 137 slučajeva (64,02%) e. imenički subjekt javlja u predglagolskoj poziciji. Ovakav je odnos, dakako, sasvim razumljiv s obzirom na činjenicu da je mogućnost javljanja imeničkog subjekta u izapredikatskoj poziciji u e. jeziku znatno manja nego u hs. jeziku. No kad se radi o hs. glagolima biti (43.a,44.a), imati (45.a), sjediti (46.a), stajati, postojati (47.a), živjeti, javljati se, nastati(48.a), početi, doći (49.a), ići, jahati (50.a), stići (51.a) i sl., dakle glagolima postojanja, javljanja i kretanja, koji kao svoje leksičke ekvivalente imaju e. glagole spomenute ranije u vezi s primjerima (9-26), u prijevodu većinom ostaje očuvana izvorna pozicija subjekta, bilo da se javlja uvodno there (43.b,45.b, 47.b, 48.b, 49.b, 51.b), bilo da rečenica počinje priloškom oznakom mjesta (44.b, 46.b, 50.b). Naravno, ni kod takvih glagola

20) Od ukupno 292 hs. subjekta u izapredikatskom položaju, naime, 214 (73,29%) ih je prevedeno e. imeničkim subjektom, a 78 (26,71%) različitim drugim konstrukcijama, što znači da je ovdje postotak prevodjenja imeničkim subjektom manji nego u slučajevima kad se hs. subjekt javlja u ispredpredikatskoj poziciji (v. bilješku 18).

21) Npr. by+imenica u pasivnoj konstrukciji.

nije uvijek izaglagolska pozicija subjekta moguća, pa se onda e. subjekt prebacuje u predglagolsku poziciju (53.b, 56.b).

43. a. U suterenu je Fajdetićka i njezin Damir.²²⁾
b. There is the Fajdetić woman and her Damir in the basement. (S.K.474:13)
44. a. U prvom katu je Jurica Vrabec sa svojim sablastima.
b. On the first floor are Jurica Vrabec and his ghosts. (S.K.474:13)
45. a. -Znaš, ima jedna knjiga pod tim naslovom.
b. "You know, there's some book or other with that title". (E.K. 27:16)
46. a. Pred prizemnom stražarnicom vodostaja sjedila je neka zgurena pojava.
b. In front of the single-storied river station sat a crumpled figure. (M.K.346:70)
47. a. Iz toga slijedi da postoje u životu milijarde i milijarde novih permutacija i mogućnosti.
b. From this it follows that in life there exist billions and billions of new permutations and possibilities. (M.K.353:77)
48. a. Nastala je kratka pauza.
b. There was a short pause. (E.K. 45:37)
49. a. U isto vrijeme u Travnik je došao novi vezir Husref Mehmed-paša.
b. At the same time there came to Travnik a new Vizier, Husrev Mehmed Pasha. (I.A. 13:21)
50. a. Na čelu su jahali vezirovi izaslanici.
b. At the head of it rode the Vizier's envoys. (I.A. 17:26)

---

22) I u izvornoj i u prevedenoj rečenici običnije bi bilo upotrijebiti glagol biti u množinskom obliku.

51. a. U Travnik je stigao iz Splita neki
Jevrej in po imenu Pardo.
b. There arrived at Travnik from Split
a Jew of the name of Pardo. (I.A. 15:23)

Ostale mogućnosti, navedene u 3. dijelu ovog članka, nisu korištene za zadržavanje izvorne izaglagolske pozicije imeničkog subjekta u prijevodu.

Kao što je već rečeno, u daleko većem broju slučajeva, kada u e. jeziku ne postoje zadovoljavajući gramatički uvjeti za zadržavanje istog položaja imeničkog subjekta kao što je u izvornoj rečenici (52.a - 60.a), e. prijevodni ekvivalent smješta se uispredglagolsku poziciju (52.b - 60.b).

52. a. Uto naleti na mene mlad čovjek.
b. Just then a young man bumped into me. (S.K.477:15)

53. a. Stigla je jutros ispravka.
b. A correction came this morning. (E.K. 17: 5)

54. a. Početkom 1807. godine stale su da se
dešavaju neobične stvari u Travniku.
b. At the beginning of the year 1807
extraordinary things began to happen
at Travnik. (I.A. 9:17)

55. a. A sada treba da navale i neki kaurski
konzuli i uhode.
b. And now infidel Consuls and spies
were to come pouring in. (I.A. 16:24)

56. a. Nastala je panična stanka.
b. A panicked pause set in. (M.K.346:70)

57. a. Boli me glava.
b. My head aches. (M.K.356:79)

58. a. Propuhat će ga vjetar.
b. The wind will blow right through him. (M.K.357:80)

59. a. Slabi nam vid.
b. Our sight gets weaker. (E.K. 33:24)
60. a. Još iani me s njim upoznala Lidija.
b. Lidija introduced me to him last year. (S.K. 478:15)

U ovakvim slučajevima, kada je neophodna promjena položaja imeničkog subjekta u prijevodu, e. jezik opet posjeduje specifična sredstva za očuvanje izvornog tematskog značenja imeničkog subjekta. Upotrebom neodredjenog člana (23) (52.b, 53.b, 56.b) ili, kod imenica u množini, izostavljanjem člana (54.b, 55.b) imenica se obilježava kao nosilac nove obavijesti, pa se zato može reći da e. ekvivalent, ma da u drugoj poziciji, ipak čuva izvorno tematsko značenje hs. imeničkog subjekta. Dapače, takvim rješenjima često se pribjegava i kad se radi o glagolima uz koje bi e. imenički subjekt eventualno mogao ostati u postpoziciji, no konstrukcija bi bila nezgrapna ili neprirodna. S druge strane, u primjerima (56.a - 59.a) zapravo se postavlja pitanje da li je rečenicu uopće moguće raščlaniti na temu i remu jer se tu radi o rečenicama koje sadržavaju glagole stanja ili događanja pa se čitava rečenica može smatrati remom. U takvim rečenicama onda raspored elemenata nema izraženo tematsko značenje niti je upotreba člana u većoj mjeri vezana uz obilježavanje reme. U drugim slučajevima, pak, gdje se razlaganje na temu i remu izrazitije očituje (60.a), tematsko značenje hs. imeničkog subjekta ne da se u dovoljnoj mjeri sačuvati (60.b) i ono se mijenja u prijevodu.

5.

U neupitnim rečenicama imenički subjekt u hs. jeziku daleko češće zauzima izapredikatski položaj od imeničkog subjekta u e. jeziku. U našem uzorku, koji je uzet iz djela suvremene umjetničke proze, 37,61% hs. imeničkih subjekata imalo je izaglagolsku poziciju, dok je u prevedenom tekstu taj broj iznosio 13,88%.

Kad se hs. imenički subjekt javlja u predglagolskom položaju (62,39%), u svim takvim slučajevima, osim dva, e. imenički subjekt kao njegov prijevodni ekvivalent zauzima istu relativnu poziciju. Postotak prevodjenja hs. imeničkog subjekta e. imeničkim subjektom u ovakvim je slučajevima vrlo visok (87,44%).

23) Usp. *Ljiljana Bibović, op. cit, str. 7.*

U slučajevima kad se hs. imenički subjekt nalazi u izapredikat-skom položaju, on se u znatno manjem postotku (73,29%) prevodi na e. jezik imeničkim subjektom, što se može tumačiti nastojanjem da se izvorno tematsko značenje prenese kojom drugom konstrukcijom. Iako mogućnosti očuvanja izvorne izaglagolske pozicije imeničkog subjekta u e. jeziku postoje, one su znatno ograničenije nego u hs. jeziku, pa je stoga i razumljivo što u našem uzorku samo 35,98% primjera čuva u prijevodu svoju izvornu izaglagolsku poziciju, dok u 64,02% slučajeva dolazi do mijenjanja takve pozicije u ispredglagolsku poziciju. Očuvanje izaglagolske pozicije imeničkog subjekta u prijevodu je isključivo svedeno na upotrebu uvodnog there i javljanje priloške oznake u inicijalnoj poziciji, dok druge mogućnosti očuvanja izaglagolske pozicije subjekta nisu korištene.

L I T E R A T U R A

- Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M., Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika, Školska knjiga, Zagreb, 1979.
- Bibović, Ljiljana, "On the Word Order of Subject and Predicate in English and Serbo-Croatian from the Point of View of Functional Sentence Perspective", in R. Filipović (ed.), The Yugoslav Serbo-Croatian - English Contrastive Project, Reports, 5, Institute of Linguistics, Zagreb, 1971, str. 1-10.
- Leech, Geoffrey, Semantics, Penguin Books, Harmondsworth, 1974.
- Leech, Geoffrey and Svartvik, Jan, A Communicative Grammar of English, Longman, London, 1975.
- Quirk, Randolph, Greenbaum, Sidney, Leech, Geoffrey and Svartvik, Jan, A Grammar of Contemporary English, Longman, London, 1972.
- Silić, Josip, "The Basic, or Grammatical, Word Order in the Croatian Literary Language", in R. Filipović (ed.), Contrastive Analysis of English and Serbo-Croatian, II, Institute of Linguistics, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, Zagreb, 1978, str. 356-393.
- Ševjakova, V. E., Aktual'noe členenie predloženiya, Nauka, Moskva, 1976.

Primljeno: 1982-06-29

Vojvoda S. *A Note on the Position of the Substantival Subject
in Croatian or Serbian and English*

S U M M A R Y

The paper deals with the position of the substantival subject in Croatian or Serbian and English in relation to the verb. The discussion is restricted to declarative sentences. Basic characteristics of subject placement in each language are given, and are in turn followed by a contrastive analysis of a corpus of translation data. The corpus consisted of 569 Croatian or Serbian subjects translated into English by the same grammatical forms, i.e. substantival subjects. In the original, 62.39 per cent of the subjects occurred in the pre-verbal position and 37.61 per cent in the post-verbal position, whereas the translation had 86.12 per cent of the occurrences in the pre-verbal position and 13.88 per cent in the post-verbal position.